

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової
діяльності

Виконала: здобувач освіти групи СОМ(д)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Сердюк Юлія Володимирівна
Науковий керівник: Дергач М. А.
Рецензент: Петрушов А. В.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя

2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 74 с., 6 табл., 64 джерела.

Об'єкт дослідження: процес формування навички читання у дітей з синдромом Дауна.

Предметом дослідження є зміст та методи формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Мета дослідження: на основі результатів теоретичного та експериментального дослідження розробити зміст та методи формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Методи дослідження: теоретичні: дослідження та аналіз науково-методичної літератури щодо проблеми дослідження; емпіричні: спостереження, тестування, педагогічний експеримент; статистичні: кількісний та якісний аналіз результатів проведеного експериментального дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження та запропоновані методичні розробки можуть бути використаними у підготовці корекційної програми щодо формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

ДІТИ З СИНДРОМОМ ДАУНА, ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ, ФОРМУВАННЯ.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В останні роки система освіти в Україні зазнала суттєвих змін, які визначили нові напрями її розвитку. Особливої уваги набуває трансформація та вдосконалення процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Однією з найгостріших проблем у шкільному навчанні є труднощі з оволодінням навичками читання або їх відсутність у дітей молодшого шкільного віку з ООП.

Читання, яке забезпечує доступ до значної частини інформації, відіграє ключову роль у процесі засвоєння знань. У сучасній системі освіти, що орієнтована на диференціацію та індивідуалізацію навчання, його значення постійно зростає. Уміння читати та ефективно використовувати читання для отримання нових знань стає надзвичайно важливим. Проблеми читання охоплюють не лише складнощі в опануванні навички, а й впливають на темп читання та розуміння змісту тексту.

Проблема навчання, виховання та розвитку дітей із порушеннями мовлення отримала значне відображення у вітчизняній корекційно-педагогічній практиці. У дослідженнях науковців приділено увагу особливостям мовленнєвого розвитку дітей із недорозвиненням мовлення, серед яких можна відзначити праці Н. Базими, Ю. Рібцуна, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Трофименко, М. Шевченка, М. Шеремета та інших.

Основи діагностики та корекції порушень мовленнєвого розвитку були ґрунтовно висвітлені провідними вченими у сфері корекційної педагогіки, такими як Т. Ахутіна, Л. Вассерман, Л. Виготський, Т. Власова, І. Мамайчук, Л. Шипіцина та інші.

Проблема формування початкових навичок читання у дітей з особливими освітніми потребами (ООП) була предметом дослідження багатьох фахівців у галузі логопедії. Значний внесок у розробку методик

навчання грамоти дітей із фонетико-фонематичним та системним недорозвитком мовлення зробили О. Жильцова, Р. Левіна, Н. Нікашина, Л. Спірова, Т. Філічева, Г. Чиркіна, А. Ястребова.

Психологічні аспекти різних етапів оволодіння навичкою читання у дітей із системним недорозвитком мовлення розглядали О. Іншакова та М. Русецька; у дітей із затримкою психічного розвитку – О. Корнев і Н. Ципіна; у дітей із порушеннями інтелекту – Г. Блеч, О. Боряк, О. Вержиховська, Ю. Рібцун.

Все вищезазначене і обумовило вибір теми магістерської роботи «Формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності».

Об'єкт дослідження: процес формування навички читання у дітей з синдромом Дауна.

Предметом дослідження є зміст та методи формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Мета дослідження: на основі результатів теоретичного та експериментального дослідження розробити зміст та методи формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Завдання дослідження:

1. Дослідити проблематику, пов'язану з дослідженням навичок читання та порушеннями їх опанування в спеціальній літературі.
2. Вивчити вплив системного недорозвинення мовлення на опанування навичками читання у дітей з синдромом Дауна.
3. Експериментально виявити стан сформованості функціонального базису читання у дітей з синдромом Дауна.
4. Окреслити методичну роботу вчителя-логопеда щодо формування навичок читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

– теоретичні: дедуктивний – для системного опису явища, що досліджується; індуктивний – для встановлення закономірностей, систематизації, типології на основі результатів емпіричного дослідження; моделювання (структурно-функціональне) – для побудови системних моделей дослідження;

– емпіричні: спостереження, тестування, педагогічний експеримент;

– статистичні: якісний та кількісний аналіз емпіричних показників з використанням методів математичної статистики.

Теоретико-методологічні засади: ґрунтуються на положеннях про цілісний та системно-комплексний підхід до дослідження психічного розвитку дитини (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.); положенні про загальні та специфічні закономірності онтогенезу та дизонтогенезу (М. Певзнер, Л. Руденко, Т. Скрипник, В. Синьов, О. Хохліна, Л. Шипіцина та ін.); концепції особистісно-орієнтованого виховання І. Беха; положеннях про психологічний супровід розвитку осіб з особливими освітніми потребами (В. Кобильченко, А. Обухівська, Т. Скрипник та ін.); ролі психологічного впливу у становленні процесів навчання школярів із синдромом Дауна (О. Агавелян, Р. Ковтун, І. Коробейников, В. Коркунов, С. Мирський, Ф. Мусукаєва, С. Шевченко, Г. Щербакова).

Експериментальна база. Комунальний заклад «Одеська спеціальна школа № 93» Одеської обласної ради.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження та запропоновані методичні розробки можуть бути використаними у підготовці корекційної програми щодо формування навички читання у дітей з синдромом Дауна під час ігрової діяльності.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел загальною кількістю 64. Загальний обсяг 74 сторінки, основного тексту – 56.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження проблематики, пов'язаної з формуванням навичок читання у дітей із синдромом Дауна в спеціальній літературі з'ясовано, що оволодіння процесом читання передбачає наявність у дітей здатності до проведення аналітико-синтетичних операцій зі словом, що звучить, які потребують правильного артикулювання, тонкого розрізнення звуків на слух, умінь спиратися на всі інші компоненти мовленнєвої діяльності, повністю сформовані до початку навчання грамоти. Системне недорозвинення мовлення у логопедії трактується як мовленнєва патологія, що має різний ступінь прояву – від незначної несформованості граматичної, лексичної, фонетико-фонематичної складових мовлення до повної відсутності здатності до оформлення мовленнєвого висловлювання внаслідок недорозвитку всіх систем та підсистем мови та мовлення.

Результати вивчення впливу системного недорозвинення мовлення на опанування навичками читання молодшими школярами із синдромом Дауна засвідчують про те, що неповноцінна мовленнєва діяльність накладає відбиток на формуванні у дітей сенсорної, інтелектуальної та афективно-вольової сфери. Відзначається недостатня стійкість уваги, обмежені можливості її розподілу. За відносно збереженої смислової, логічної пам'яті в дітей знижена вербальна пам'ять, страждає продуктивність запам'ятовування. Вони забувають складні інструкції, елементи та послідовність завдань, що призводить до значних труднощів опанування навичками читання на всіх етапах її формування (засвоєння звуко-буквенних позначень, поскладове читання, перехід до синтетичних прийомів читання, синтетичне читання). У дітей із системним недорозвиненням мовлення неповноцінним є опанування як технічними так і смисловими операціями читання.

Визначено, що провідна роль у формуванні навички читання у дітей із синдромом Дауна належить дотриманню спектру наступних умов:

формування довільної активності дитини у пізнавальній, комунікативній та поведінковій діяльності; забезпечення своєчасної інтеграції дитини в корекційно-розвитковий та освітній простір; використання технологій впливу на батьків у процесі формування елементарних знань як підґрунтя для подальшого формування навички читання у цих дітей; залучення дитини до системи раннього втручання; запровадження алгоритму розроблення індивідуальної траєкторії розвитку дитини з синдромом Дауна.

Експериментальне дослідження стану сформованості функціонального базису читання у молодших школярів з синдромом Дауна із системним недорозвиненням мовлення засвідчило, що учнів з першим рівнем розвитку не виявилося, з другим рівнем – 2 (33,3%), з третім рівнем – 3 (50%) учнів та четвертим рівнем у 1 (16,7%). У дітей в різному ступені виявлено несформованість фонематичних процесів, складової структури слів, активного словника та граматичної будови мовлення. Встановлено, що у молодших школярів з синдромом Дауна найбільш вираженими були порушення, пов'язані із незасвоєнням лінгвістичних закономірностей на рівні лексики та граматики рідної мови.

Методичну роботу вчителя-логопеда щодо формування навичок читання у дітей із синдромом Дауна представлено у визначених напрямках та змісті корекційно-розвивального втручання, що передбачає: практичне оволодіння елементами мовлення шляхом його аналізу; встановлення та закріплення зв'язків між буквами і звуками; вправи у злитті звуків у склад, відтворення готових складів, цілих слів і речень; осмислення прочитаного (значень слів, зв'язків їх у фразі, змісту речень).

Результати діагностичного експерименту після проведеного формувального навчання засвідчили про позитивну динаміку у формуванні психофізіологічних передумов процесу читання.

Отже, навичка читання у дітей із синдромом Дауна формується поступово, і кожен учень має свій темп в опануванні нею. Для одержання кінцевого результату – свідомого читання з повним розумінням прочитаного,

потрібна систематична робота не стільки під час навчання грамоти, скільки пропедевтична робота ще до його початку, тобто у дошкільному віці шляхом розвитку функціонального базису читання.